

О. П. Борисенко,
доктор наук із державного управління,
професор, професор кафедри публічного
управління та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ НА ЗАСАДАХ СЕРВІСНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

У статті з'ясовано, що скорочення працездатного населення, зміна структури й якості робочої сили, зростання трудової міграції становить загрозу національній безпеці України. Погіршення якості трудового ресурсу не дозволяє Україні нарощувати конкурентоспроможність, сприяє втраті ринкових позицій на національних ринках, не дозволяє реалізувати необхідні реформи та виконати соціальні й гуманітарні програми і проекти. Акцентовано на актуалізації проблеми формування, збереження і використання трудових ресурсів, удосконалення політики зайнятості населення в Україні на засадах сервісної орієнтації. З'ясовано, що з метою створення умов для забезпечення повної та продуктивної зайнятості і соціального захисту в разі настання безробіття в Україні функціонує Державна служба зайнятості, яка потребує сучасного оновлення й переформатування. В умовах формування сервісно-орієнтованої державної служби пропонується послуги з пошуку роботи конкурентоспроможним громадянам передати від Державної служби зайнятості в аутсорсинг приватним агентствам зайнятості. Водночас підрозділам Державної служби зайнятості доцільно зосередитись на роботі з роботодавцями та підборі роботи окремим категоріям громадян, які з певних обставин не можуть конкурувати на ринку праці. Важливим напрямом сервісної роботи Державної служби зайнятості є надання консультативної допомоги зацікавленим працівникам і роботодавцям щодо правової і соціальної захищеності. У часи реформування нормативно-правової системи, створення стимуляторів, стримувачів та балансирів необхідно вчасно відслідкувати й інформувати зацікавлених осіб про потрібні зміни. Перманентне підвищення кваліфікації фахівців служби зайнятості, вивчення, узагальнення та поширення інноваційного досвіду діяльності державної служби як сервіс-орієнтованої структури дозволить вирішити гострі проблеми ринку праці та зайнятості населення, підвищення ефективності використання праці державних службовців, якісного надання соціальних послуг та соціального захисту, подолання безробіття та його негативних наслідків.

Ключові слова: державне регулювання, державна політика зайнятості, державна служба зайнятості, сервісно-орієнтована державна служба.

O. P. Borysenko. Improvement of employment policy in Ukraine on the basis of service orientation

The article shows that the reduction of the working population, changes in the structure and quality of the labor force, the growth of labor migration pose a threat to Ukraine's national security. Deterioration of the quality of the labor force does not allow Ukraine to increase its competitiveness, facilitates the loss of market positions in the national markets, does not allow the implementation of necessary reforms and implementation of social and humanitarian programs and projects.

The article focuses on actualization of the problem of formation, preservation and use of labor resources, improvement of employment policy of the population in Ukraine on the basis of service orientation. It has been found that in order to create conditions for full and productive employment and social protection in case of unemployment, the State Employment Service is functioning in Ukraine, which needs modern updating and reformatting. Permanent professional development of employment service specialists, studying, generalization

© О. П. Борисенко, 2019

and dissemination of innovative experience of civil service activity as a service oriented structure will allow to solve acute problems of the labor market and employment of the population, increase of efficiency of use of work of civil servants, quality provision of social services and social protection, this will overcome unemployment and its negative consequences.

Improvement of the employment policy of the population in Ukraine on the basis of service orientation is to reformat the work of the units on the basis of modern approaches, namely: fulfillment of employment tasks for citizens can be outsourced: job search services can be outsourced to private recruiting agencies; services in the development of methodological materials, vocational guidance and studies work may be transferred to educational institutions; analytical services of research for processes and phenomena in the labor market can be transferred to scientific institutions, etc.

This will increase the efficiency of service workers who will be able to focus on work with employers and employment of certain categories of citizens who are uncompetitive in the labor market, such as internally displaced persons, servicemen who participated in ATO, persons with disabilities, youth, especially without work experience; to strengthen the works of the State Employment Service, such as servicing compensation to enterprises for wage costs to certain categories of citizens and administering the compulsory state social insurance contribution, etc.

Key words: state regulation, state employment policy, public employment service, service-oriented public service.

Постановка проблеми. Ознакою сучасної України стало скорочення працездатного населення, зміна структури й якості робочої сили, зростання трудової міграції, що становить загрозу національній безпеці країни. Погіршення якості основного виробничого ресурсу не дозволяє Україні нарощувати конкурентоспроможність, сприяє втраті ринкових позицій на національних ринках. Очевидно, що за таких умов реалізація реформ відбуватися не може, формування економічного зростання та нарощування добробуту країни і її громадян є неможливим, виконання соціальних й гуманітарних програм і проєктів є нереальним. Отже, актуалізується проблема формування, збереження і використання наявних трудових ресурсів, державної допомоги їм у підборі трудової діяльності, що дозволить найкращим чином задовольнити особисті потреби громадян у фінансових, матеріальних, моральних, особистісних реалізаціях, а також надасть можливість державі реалізувати суспільні завдання. Із метою реалізації державної політики у сфері залучення громадян до трудової діяльності, контролю міграційних процесів, пов'язаних із трудовою міграцією, подолання проблем безробіття в Україні створено й функціонує Державна служба зайнятості, механізми реалізації якої потребують сучасного оновлення й переформатування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження проблеми ринку праці і зайнятості в контексті політики швидкого економічного зростання, стратегічним аспектам стимулювання зайнятості, питанням соціальної справедливості у трудовій сфері, проблемам функціонування Державної служби зайнятості України присвячено роботи багатьох науковців, таких як: О.Є. Баришнікова, Т.Б. Вітряк, М.О. Джаман, Н.І. Єсінова, С.М. Кожем'якіна, О.О. Коломієць, Н.В. Савченко, А.О. Токар, Б.М. Щукін, Л.Д. Яценко. Досліджуючи сучасні реалії розвитку українського суспільства в контексті поглиблення інформатизації та конвергенції в систему державного управління інноваційних технологій і підходів, українські науковці звертають увагу на переосмислення ролі держави у взаємовідносинах із суспільством з акцентом на більш широкому наданні державних послуг на основі сервісної орієнтації державного менеджменту, згортання надмірних бюрократичних процедур, підвищення ефективності державних адміністративних послуг. Вагомий внесок у розвиток теоретико-методологічних підходів до державного регулювання розвитку сервісно-орієнтованої економіки сфери послуг в Україні, засад формування та реалізації сервісно-орієнтованої державної політики зробили

такі вчені: С.М. Домбровська, О.В. Євсюкова, Г.С. Кабаченко, О.В. Карпенко, Н.В. Савченко та ін. Для створення практичних підходів до розроблення та функціонування механізмів державного регулювання проблем зайнятості населення, оцінювання їхньої ефективності стали важливими результати міркувань А. Кінаха, Н. Болтневої, О. Макогон, В. Галасюка та інших.

Аналіз зазначених фахових публікацій українських теоретиків і практиків свідчить про, з одного боку, складність і різноаспектність причин виникнення проблем у сфері зайнятості, з іншого – наявність сучасних теоретичних та практичних напрацювань, які потребують якнайшвидшої реалізації, зважаючи на сучасні особливості практики державного регулювання ринку праці і процесів трудової міграції в Україні.

На даному етапі розвитку механізмів формування і реалізації сучасної політики у сфері зайнятості населення в Україні можна констатувати, що проблема формування ефективної політики зайнятості недостатньо використовує потенційні можливості консолідації зусиль суспільства і влади, побудови механізмів державного регулювання на основі сервісно-орієнтованої системи інституцій, не повною мірою формує інституційний механізм державного регулювання ринку праці й зайнятості населення України.

Метою статті є визначення напрямів удосконалення політики зайнятості населення в Україні на засадах сервісної орієнтації.

Виклад основного матеріалу. Збереження та розвиток трудового потенціалу України визначається першочерговим завданням діяльності уряду. Фахівці зазначають, що трудова міграція зростає невідпинними темпами і вже з початку 2019 року сягає 1,5 млн. чол. За словами экс-міністра закордонних справ України П. Клімкіна, Україну щомісяця залишає близько 100 тис. заробітчан. Проблема трудової міграції охопила 9 млн. осіб. Деякі громадяни України виїхали сім'ями і назавжди [1].

За прогнозами МВФ чисельність працездатного населення України до 2025 року може скоротитися на третину і це може стати найгострішим викликом для нашої економіки і соціальної сфери за роки незалежності країни [1]. Гостроти ситуації додає збільшення частки активної молоді в обсягах трудових мігрантів, що являють собою стратегічний демографічний ресурс.

Збереження трудового потенціалу є актуальною темою для Української спілки промисловців і підприємців. Вже зараз у ділових колах зазначається про дефіцит професійних кадрів. Проте реальних кроків в Україні, що стосувалися б регулювання ринку праці та контролю за дотриманням трудового законодавства, що сприяло б якісному добору кадрів, дозволило створити нові робочі місця, поліпшити умови для розвитку малого бізнесу та самозайнятих осіб, наразі не спостерігається. Хоча саме на державу покладаються завдання щодо створення умов для розвитку економіки та сприяння створенню нових робочих місць; задоволення попиту пріоритетних галузей економіки у висококваліфікованих працівниках; активізації підприємницької ініціативи та самостійної зайнятості населення; збалансування попиту і пропонування щодо обсягу та рівня кваліфікації робочої сили на ринку праці шляхом системного прогнозування потреб економіки; сприяння зайнятості громадян; повернення безробітних до продуктивної зайнятості тощо [2, ст. 15, п.].

Засади регулювання праці і зайнятості визначаються виключно законами України, серед яких – Конституція України, закон України «Про зайнятість населення», Кодекс законів про працю України, Господарський та Цивільний кодекси України, закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» та інші акти законодавства. Кабінет Міністрів України забезпечує проведення політики у сферах праці й зайнятості населення.

Механізми державного управління

Формування і реалізація державної політики у сфері зайнятості населення з метою створення умов для забезпечення повної та продуктивної вільно обраної зайнятості і соціального захисту в разі настання безробіття здійснюється через Державну службу зайнятості (ДСЗ), яка є централізованою системою державних установ, діяльність якої спрямовується та координується Міністерством соціальної політики України. Фактично ця служба є посередником між роботодавцями та пошуковцями роботи. Від ефективності та результативності її діяльності залежить забезпеченість суб'єктів господарювання якісним трудовим ресурсом, працівника – задовольняючою особисті потреби роботою, державу – платниками податків та інвесторами соціально-економічних процесів в країні. Державна служба зайнятості здійснює свою діяльність на безоплатній основі. Окрім послуг із пошуку підходящої роботи та підбору персоналу, служба надає послуги з державного соціального страхування на випадок безробіття, а також здійснює виплату матеріального забезпечення у зв'язку з тимчасовою втратою роботи. Ця служба має розгалужену структуру: Державний центр зайнятості, 25 регіональних центрів зайнятості, 95 базових та 429 філій регіональних центрів зайнятості по всій Україні., Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, професійно-технічні навчальні заклади державної служби зайнятості, інші навчальні заклади державної служби зайнятості, а також підприємства, установи, організації, утворені ДСЗ [3; 4].

Сьогодні головним завданням, що стоять перед ДСЗ, є розвиток програм сприяння зайнятості населення через надання інформаційної підтримки з пошуку роботи для громадян, можливостей відкрити нову справу, тимчасової зайнятості, професійної орієнтації, підготовки аналітичних матеріалів щодо попиту та пропозицій на ринку праці, вакансій, безробітних у розрізі професій, професійних груп, за розмірами заробітної плати, видів діяльності, регіональному розрізі тощо [5].

Важливим напрямом роботи є професійне навчання через 11 центрів професійно-технічної освіти. Проте, наприклад, в економіці України існує більше 11 тис. одиниць вакансій за спеціальністю «швачка», попри наявність більше ніж 4 тис. безробітних за цією спеціальністю. Проблема полягає в тому, що сучасне високовартісне устаткування для швацьких виробництв не доступне для навчання у професійно-технічних училищах. Це стосується й інших професій. Формально спеціаліста навчити можна, а фактично з новітнім обладнанням та технологіями спеціаліст працювати не може. Також проблемним є забезпечення такими спеціалістами, термін підготовки яких є тривалим, а знання – унікальними, наприклад, лікарі, викладачі (особливо професори, доценти), інженери-конструктори тощо.

Сьогодні розвиток сучасних підприємств, організацій та установ можливий одночасно з підвищенням їх конкурентоспроможності серед розробників товарів і послуг. Принципового значення набуває активізація інноваційної діяльності. У цьому контексті від якості та сучасності освіти, набуття компетентності громадянами в певних галузях знань, що ґрунтуються на засадах професійності й мотивації, формування морально-психологічних якостей особистості, володіння інноваційними підходами й технологіями залежить і можливість отримання бажаного робочого місця.

Державна служба зайнятості є сервіс-орієнтованою по відношенню до різних суб'єктів – отримувачів послуг у сфері працевлаштування (табл. 1).

**Сервісні пропозиції Державної служби зайнятості
в розрізі споживачів послуг у сфері працевлаштування**

Отримувачі сервісу	Зміст сервісних пропозицій
Органи державного управління	<ul style="list-style-type: none"> – надання пропозицій щодо формування державної політики у сфері зайнятості населення та трудової міграції, соціального захисту від безробіття; – реалізація державної політики у сфері зайнятості населення та трудової міграції, соціального захисту від безробіття; – аналізу стану ринку праці; – участь в організації проведення громадських та інших робіт тимчасового характеру; – сприяння у працевлаштуванні окремих категорій громадян, які неконкурентоспроможні на ринку праці; – здійснення контролю за використанням роботодавцями та безробітними коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття; – участь у реалізації заходів, спрямованих на запобігання масовому вивільненню працівників; – взаємодія із центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування з питань працевлаштування та подолання безробіття
Роботодавці	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз ринку праці; – надання інформації громадянам щодо вакансій та підбір працівників; – організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних з урахуванням поточної та перспективної потреб ринку праці; – взаємодія з підприємствами, установами та організаціями з питань працевлаштування та соціального захисту
Громадяни	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз ринку праці; – надання інформації громадянам щодо вакансій; – сприяння громадянам у підборі роботи; – проведення професійної орієнтації населення; – сприяння громадянам в організації підприємницької діяльності, зокрема шляхом надання індивідуальних та групових консультацій; – організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних з урахуванням поточної та перспективної потреб ринку праці; – надання соціальної допомоги у випадку безробіття

Основними сервісними функціями ДСЗ є аналіз стану ринку праці та працевлаштування громадян. Аналіз ринку праці охоплює лише частину цього сектору, оскільки оперує інформацією, що отримана з офіційних й зареєстрованих джерел. Так, за інформацією ДСЗ щодо кількості громадян України, працевлаштованих за кордоном у 2018 році, суб'єктами господарювання, що мають ліцензію з посередництва у працевлаштуванні за кордоном, зазначається про 97,1 тис. працевлаштованих громадян [8]. Водночас, за даними міністерства соціальної політики України за підсумками роботи відомства у 2018 році, за кордоном працюють 7-9 млн. українців, із яких 3,2 млн. – на постійній основі, а решта – шукає роботу на строкову перспективу. За даними міністерства, велика частка заробітчан є нелегальними працівниками, які позбавлені захисту трудових прав [7]. Тому очевидно, що налагодження співпраці України із країнами-реципієнтами українських трудових мігрантів і взаємодії між різними державними інституціями щодо контролю за міграційними процесами додасть якісної інформаційної підтримки аналітичним дослідженням у питаннях формування, регулювання ринку праці та удосконалення політики зайнятості населення в Україні та за кордоном на засадах сервісної орієнтації.

Механізми державного управління

Послуги з пошуку роботи в Україні забезпечують не лише підрозділи Державної служби зайнятості, хоча на сьогодні вони є лідерами з працевлаштування населення, становлячи 42% від загального числа прийнятих на роботу у першому півріччі 2019 року, а й приватні агентства зайнятості та портали з пошуку роботи в країні й за кордоном. Найбільш затребуваними джерелами інформації з пошуку роботи є ДСЗ та приватні інтернет-ресурси як-то work.ua, olx.ua, rabota.ua, jobs.ua (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика надавачів послуг у сфері зайнятості населення

Надавачі послуг у сфері зайнятості	Заявлених вакансій		Кількість поданих резюме		Характеристика
	тис. од.	%	тис. шт.	%	
Державна служба зайнятості www.dcz.gov.ua, www.trud.gov.ua	130,6	40	956	69,8	Державна служба зайнятості була створена 1990 року. Органи державної служби зайнятості виконують завдання та функції у сфері зайнятості населення, трудової міграції та соціального захисту від безробіття. Інформування населення про діяльність служби зайнятості, законодавство у сфері зайнятості та соціального страхування на випадок безробіття, а також щодо наявних вакансій та розміщені резюме здійснюється через Інтернет-ресурси державної служби зайнятості.
work.ua	69,7	21	160,3	12	Сайт пошуку роботи в Україні з 2006 року, його щомісяця відвідують 3,8 млн людей, більше 155 тис. розміщують вакансії. За даними на серпень 2019 року, на сайті зібрано близько 2,5 млн. резюме та 90 тисяч вакансій
olx.ua	61,2	19	33,2	2	Український сервіс, що існує в Україні з 2011 року (Slando.ua), є частиною міжнародної мережі майданчиків оголошень OLX Group, представленої в більш ніж 40 країнах світу, проте пошук роботи є додатковим сервісом цієї мережі
rabota.ua	57,4	17	212,1	16	Сайт, що існує в Україні з 2000 року і який представляє Україну в мережі провідних світових сайтів The Network за такими критеріями, як кількість і якість вмісту. Щомісячна відвідуваність перевищує 4 млн. відвідувачів
jobs.ua	8,4	3	2,9	0,2	Сайт компанії «Робота Плюс», що існує на ринку працевлаштування в Україні з 1996 року. На жовтень 2019 року в базі даних – майже 8 тис. активних вакансій та більше 200 тис. активних резюме.

За даними Державної служби статистики, в першому півріччі 2019 року 1 млн. 43 тис. українців були прийняті на роботу. Водночас, за словами міністра Кабінету Міністрів України Д. Дубілета, з початку 2019 року з України виїхало 1,5 млн. осіб, які не змогли працевлаштуватися на роботу з достатнім рівнем оплати праці [6]. Аналіз інформації джерел, що надають в Україні послуги з працевлаштування, свідчать про розбіжності в даних державної служби зайнятості та приватних агентств зайнятості, електронних порталів із пошуку роботи. Так, наприклад, за інформацією ДСЗ, за вакансією «швачка» пропонується заробітна плата 6712 грн.,

тоді як на сайті work.ua, olx.ua, rabota.ua для швачки з досвідом роботи від 1 року або взагалі студента пропонується 8000-14000 грн. Для інженера-конструктора, за базою даних ДСЗ, пропонується середня місячна зарплата 13 333 грн., за базою сайту rabota.ua – 15000-25000 грн. Звісно, що працівників більше зацікавлює можливість отримання роботи з вищою оплатою праці, проте довіри до інформації від державних інституцій значно більше.

Сучасні трансформаційні зміни в соціальній, економічній, політичній сферах України актуалізують проблему ефективного управління персоналом підприємств та трудовими ресурсами країни. Сьогодні факторами фінансово-економічної кризи підприємств є неякісне застосування одного з найбільш значущого виробничого ресурсу – трудових кадрів (топ-менеджмент, основні працівники, обслуговуючий персонал тощо). Від якості та швидкості підбору кваліфікованих кадрів залежать результати діяльності суб'єктів господарювання, їхня конкурентоспроможність на ринках, стійкість у кризових ситуаціях.

У цьому контексті ДСЗ має розвивати електронні сервіси пошуку, відбору претендентів на вакантні місця та об'єкти для працевлаштування. Досвід праці інтернет-пошукувачів роботи за запитом, підбору вакансій за параметрами, оновлення інформації та адміністрування баз даних із метою актуалізації, розсилка за адресами в разі з'явлення в базі інформації, що максимально відповідає бажанням клієнта, та надання контактів роботодавця може бути використаний центрами ДСЗ для розвитку своїх можливостей чи взагалі відданий на аутсорсинг таким ресурсам, як work.ua або rabota.ua.

Натомість працівники служби можуть зосередитися на роботі з роботодавцями та працевлаштуванні окремих категорій громадян, що неконкурентоспроможні на ринку праці, такими як внутрішньо переміщені особи, військовослужбовці, що брали участь в АТО, особи з інвалідністю, молодь, особливо без досвіду роботи. Важливого значення набувають такі напрями діяльності ДСЗ, як обслуговування виплати компенсацій підприємствам на витрати на заробітну плату окремим категоріям громадян та адміністрування внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Особливості управління будь-яких суб'єктів своїми ресурсами, в тому числі й трудовими, потребує підвищення ефективності їх використання та переходу на аутсорсинг, аутстафінг або лізинг персоналу. Оскільки основною причиною зміни роботи або міграції українських громадян за кордон є недостатній рівень заробітної плати в Україні, то доцільним є пошук можливостей для отримання додаткових легальних заробітків у країні. Вважаємо перспективним регіональним центрам пропрацювати послуги із залучення працівників до додаткової можливості легального заробітку з виконання окремих видів робіт як, наприклад, розрахунок та виплата заробітної плати; розрахунок та виплата допомоги з тимчасової непрацездатності та компенсації за відпустку, оформлення витрат на відрядження; оформлення необхідних бухгалтерських звітів та довідок; проведення різноманітних кадрових процедур відповідно до трудового законодавства; управління компенсаційним пакетом співробітників; забезпечення актуалізації знань із професійної сфери, законодавчих змін, забезпечення певних юридичних процедур тощо.

Важливим напрямом сервісної роботи ДСЗ є надання консультативної допомоги зацікавленим працівникам і роботодавцям щодо правової і соціальної захищеності. У часи реформування системи законодавства, створення стимуляторів, стримувачів та балансирів не завжди вдається вчасно відслідкувати й використати потрібні зміни. Тому перманентне підвищення кваліфікації фахівців служби зайнятості, вивчення, узагальнення та поширення інноваційного досвіду діяльності державної служби як сервіс-орієнтованої структури дозволить вирішити гострі проблеми ринку праці та зайнятості населення, якісного надання соціальних послуг та соціального захисту, подолання безробіття та його негативних наслідків.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Питання збереження трудових ресурсів в Україні стає проблемою національної безпеки. Численні завдання держави щодо визнання пріоритетом розвитку економіки формування легального, якісного, конкурентного ринку праці не знайшли достатнього відображення в реальній програмі дій уряду, про що свідчить високий рівень міграційних процесів, кількості безробітних за наявності достатнього обсягу вакансій, невпевненість громадян у своїх перспективах тощо.

Удосконалення політики зайнятості населення в Україні на засадах сервісної орієнтації полягає в переформатуванні роботи підрозділів на основі сучасних підходів, а саме виконання завдань щодо зайнятості громадян може поєднуватися з передачею ДСЗ частини завдань або процесів в аутсорсинг: із пошуку роботи – приватним рекрутинговим агентствам, із розроблення методичних матеріалів, профорієнтаційної та навчальної роботи навчальним закладам, з аналітичних досліджень процесів і явищ на ринку праці – науковим установам тощо. Це дозволить посилити ефективність працівників служби, які зможуть зосередитися на роботі з роботодавцями та працевлаштуванні окремих категорій громадян, які неконкурентоспроможні на ринку праці, такими як внутрішньо переміщені особи, військовослужбовці, що брали участь в АТО, особи з інвалідністю, молодь, особливо без досвіду роботи; посилити такі напрями діяльності ДСЗ, як обслуговування виплати компенсацій підприємствам на витрати на заробітну плату окремим категоріям громадян та адміністрування внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування тощо.

Перспективи подальших досліджень убачаються в залученні до розроблення регіональних кластерів разом із підприємствами, інфраструктурними об'єктами, органами державної влади та місцевого самоврядування регіональних центрів зайнятості, що стануть посередниками і каталізаторами позитивних соціально-економічних трансформацій.

Список використаних джерел:

1. УСПП наполягає на розгляді питання збереження трудового потенціалу / Український союз промисловців та підприємців. Офіційний сайт. URL : <https://uspp.ua/news/ostanni-novyny/2019/uspp-napolihaie-na-rozghliadi-pytannia-zberezhennia-trudovoho-potentsialu> (дата звернення: 30.10.2019).
2. Про зайнятість населення: закон України від 09.08.2019 № 5067-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 30.10.2019).
3. Положення про державну службу зайнятості : наказ Міністерства соціальної політики України від 14.06.2019 № 945. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0733-19> (дата звернення: 30.10.2019).
4. Про службу / Державна служба зайнятості. Офіційний сайт. URL : <https://www.dcz.gov.ua/storinka/pro-sluzhbu> (дата звернення: 30.10.2019).
5. Попит та пропозиція на ринку праці у розрізі професій та видів діяльності у січні-вересні 2019 року / Державна служба зайнятості. Офіційний сайт. URL : <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>. (дата звернення: 22.10.2019).
6. Дубілет Д. З початку року з України виїхали 1,5 млн. осіб. / Українські новини. URL : <https://ukranews.com/ua/news/659215-z-ukrayiny-vuyihaly-pivtora-miljona-osib-v-2019> (дата звернення: 11.10.2019).
7. Міністр соцполітики назвав кількість працюючих за кордоном українців/РБК-Україна. URL : <https://www.rbc.ua/ukr/news/ministr-sotspolitiki-nazval-kolichestvo-rabotayushchih-1545481023.html> (дата звернення: 30.10.2019).
8. Зареєстрована трудова міграція / Аналітична та статистична інформація // Державна служба зайнятості. Офіційний сайт. URL : <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68> (дата звернення: 17.10.2019).

References:

1. Ukrainian Union of Industrialists and Entrepreneurs (2019), *USPP napolyahaye na roz-hlyadi pytannya zberezheniya trudovoho potentsialu* ["UIIE Insists on Consideration of Labor Potential" from July 17, 2019], official site. Retrieved from: <https://uspp.ua/news/ostanni-novyny/2019/uspp-napoliahaie-na-rozghliadi-pytannia-zberezhenia-trudovoho-potentsialu> (Accessed: 10/30/2019).
2. VRU, Law of Ukraine (2019), *Pro zaynyatist' naseleennya*, [Law of Ukraine "On employment of the population"], dated August 09, 2019 № 5067-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>. (related to 10.30.2019) [Ukraine].
3. KМУ, Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine (2019), *Polozhennya pro derzhavnu sluzhbu zaynyatosti* [Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine "Regulation on the State Employment Service"], dated June 14, 2019 № 945. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0733-19> (related to 10.30.2019) [Ukraine].
4. State Employment Service (2019), *Pro sluzhbu* ["About the Service" from October 17, 2019], official site. Retrieved from: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/pro-sluzhbu> (Accessed: 10/30/2019).
5. State Employment Service (2019), *Popyt ta propozytsiya na rynku pratsi u rozrizi profesiy ta vydiv diyal'nosti u sichni-veresni 2019 roku* ["Demand and supply in the labor market by occupations and activities in January-September 2019" from October 22, 2019], official site. Retrieved from: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>. (Accessed: 10/22/2019).
6. Dubilet D. *Z pochatku roku z Ukrayiny vyyikhaly 1,5 mln. osib.* ["Since the beginning of the year, 1.5 million people have left Ukraine / Ukrainian News" from October 11, 2019]. Retrieved from: <https://ukranews.com/ua/news/659215-z-ukrayiny-vyyihaly-pivtora-miljona-osib-v-2019>. (Accessed: 10/11/2019).
7. RBC-Ukraine (2018), *Ministr sotspolityky nazvav kil'kist' pratsyuyuchykh za kordonom ukrayintsiv* ["The Minister of Social Policy named the number of Ukrainians working abroad" from December 22, 2018], official site. Retrieved from: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ministr-sotspolitiki-nazval-kolichestvo-rabotayushchih-1545481023.html>. (Accessed: 10/30/2019).
8. State Employment Service (2019), *Zareyestrovana trudova mihratsiya* ["Registered labor migration" from October 17, 2019], official site. Retrieved from: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>. (Accessed: 10/17/2019).